

A TANKÖNYV TANÓRAI ÉS OTTHONI HASZNÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI

1. Tanulás tankönyvvel a tanítási órán

Induljunk ki abból, hogy a tankönyv elsősorban a tanuló taneszköze! Ez azt jelenti, hogy a tanuló részben abból szerzi a tudást a szaktanár több-kevesebb irányításával. A tankönyv segítségével történő tudásszerzési, tanulási folyamatnak többféle üzenete van a tanulóknak felé.

a) Nem nélkülözhetők az információszerzésben, bár nem helyettesítik a szaktanárt. A tanár feladata, hogy a földrajzi tananyagot megértesse és maradandóan elsajátíttassa a tanulókkal. Ő tudja megítélni – és ezért az ő felelőssége –, hogy ebben mennyire támaszkodik a tankönyvre, mennyi teret enged az egyéb információhordozókkal való munkának és a tanári magyarázatnak.

b) Ha információt akarunk szerezni vagy szeretnénk feleleveníteni már tanult tartalmakat, akkor **szakmailag biztos** forráshoz (a szakmailag hiteles, lektorált, kipróbált tankönyvhöz) kell nyúlnunk.

c) A tankönyv nem egyszerűen csak információforrás, hanem a tantárgyi követelmények teljesítéséhez szükséges logikával, mélységben foglalkozik a tananyaggal, vagyis a tanuló számára **a megértés sokkal inkább biztosított**, mint más források használata esetén.

Nincs olyan fázisa a tanulási folyamatnak, amiben ne tudnánk a tankönyvre támaszkodni. A tankönyvek sokféle óravezetéshez és tananyag-feldolgozási módhoz kínálnak lehetőséget. Éppen ezért van bennük sok feladat és kérdés, feladatcsoport – egyéni és pármunkához, csoportos és kooperatív munka szervezéséhez. Ebből is következik, hogy **egy-egy tanórán nem kell (nem is lehetséges) feldolgozni a leckék minden részét**. Ám az ábrák, képek és adatsorok elemzésére – ha válogatva is közöttük – időt kell szánni, mert ez kevésbé oldható meg eredményesen önálló munkával.

2. Otthoni földrajztanulás tankönyvvel

Mindenki másként tud eredményesen tanulni a tankönyvből, ezért tanárként nehéz általános érvényű tanácsokat adni az otthoni tanuláshoz. A gyerekeknek „át kell rágniuk magukat” a tananyagon – beleértve a bevezető, a szövegek közti és a lecke végi kérdések megválaszolását, utasítások végrehajtását is. Ez alapesetben a **törzsszöveg elolvasását** jelenti. Javasolt **először az egészet folyamatosan átolvasni**, hogy képbe kerüljön a tanuló, miről is kell tanulni, átlássa a tananyag témáját, szerkezetét, mennyiségét és nehézségét. **Utána a szakaszonként** (az egy-egy alcímhez tartozó szövegtömböként) való elolvasása a tananyag érdemi megértéséről szól. Ebben a fázisban azonban nem elég a törzsszöveggel foglalkozni, hanem a hozzá kapcsolódó ábrákat, képeket, táblázatokat is tanulmányozni szükséges, mert legtöbbször magyarázatai vagy példái a törzsszövegnek. A harmadik nekifutásra pedig azért van szükség, hogy értelmet nyerjen az egyes részek közötti kapcsolat, továbbá rögzüljenek a tartalmak.

Persze szó sincs arról, hogy minden feladattal és minden egyes szövegtömbbel foglalkozni kell az otthoni tanulás során. Hogy az adott osztályban éppen akkor mire van szükség, azt a szaktanárnak kell kijelölnie (s ha szükséges, akkor bizony tanulónként eltérőt – lásd differenciálás!).

A **házi feladat gondosan tervezett kiadása** igen fontos. Ne ringassuk magunkat abba az illúzióba, hogy az otthoni tanulásra nincs szükség! Már csak a földrajzzal való foglalkozás folyamatossága miatt sem nélkülözhető, de azért sem, mert rögzítés nélkül nincs eredményes tanulás, ez pedig nem oldható meg a tanítási órán (legfeljebb az elsődleges rögzítés).

Terjed az a szokás, hogy rendszeresen nem a tankönyvből tanulnak a gyerekek a következő órára, hanem a tanár által adott vázlat (például diktált vagy a tanuló által az órán folyamatosan készített vázlat, Facebookra feltett órai prezentáció) alapján. Noha a vázlatnak fontos szerepe van a logikai kapcsolatok átlátásában és a rögzítésben, nem helyettesítheti a tankönyvi szöveggel való foglalkozást, a kettőre egymás mellett, egymást kiegészítve van szükség. A **vázlatból ugyanis ebben az életkorban még nehéz tanulni**, mert a kulcsszavak nem adnak elegendő információt, azok összefűzése komoly kommunikációs készségeket és tudásalkalmazást feltételez, amelyekkel még nem rendelkeznek a tanulók.

Tanulási stílusok:

- Vizuális típus: Amikor új leckét tanulok, jobban szeretem, ha bemutatják, mit kell csinálnom, mintha szóban elmondják, mit kell tennem. Ha vannak képek, ábrák a könyvben, könnyebb a tanulás. Nagyon hasznos számomra, ha a tanár ábrákat mutat be a táblán vagy kivetítve, amikor magyaráz.

- Auditív típus: Jobb, ha a tanár magyarázatát hallgatom, mintha a könyvből tanulom meg a leckét. Nem igaz, hogy a tanári magyarázat nem sokat jelent nekem, mert a könyvből mindent meg tudok tanulni. Gyakran előfordul, hogy szóban elismétlem, „felmondom” magamnak a leckét.

- Mozgásos típus: Ha leírom magamnak azt a szöveget, amit meg kell tanulnom, könnyebben megjegyzem, mintha csak látom vagy hallom. Ha ábrát készítek, jobban megértem a feladatot, mintha más által készített ábrát nézegetnék.

Összegezve:

- a vizuális stílus → látásra épülő tanulás
- az auditív stílus → hallásra épülő tanulás
- a kinezetikus stílus → mozgásra épülő tanulás
- vegyes stílus → hallásra, látásra és mozgásra épülő tanulás

<https://www.natursziget.com/tanulasi-teszt>